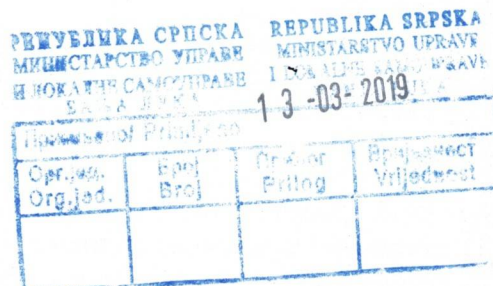

Broj: 121-1-8-PŽS-2/19
Dana: 08.03.2019.

MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE
n/r ministra

Predmet: Preporuka - pravo djeteta na zaštitu privatnosti

Poštovani,

Institucija Ombudsmana za djecu zaprimila je više prijava – žalbi kojim se ukazuje na povredu prava djeteta na zaštitu privatnosti, a vezano za fotografisanje djece u vaspitno-obrazovnim institucijama.

Prijavama – žalbama se između ostalog ukazuje:

-Na roditeljskom sastanku od roditelja je zahtjevano da potpišu saglasnost da se slike djeteta napravljene za vrijeme školskih aktivnosti mogu objavljivati na društvenim mrežama na zvaničnoj stranici škole. Zbog ne potpisane saglasnosti, učenike navodno isključuju iz sekcija¹, a roditelji navode da iz razgovora sa predstavnicima škole proizilazi da ako „nema potpisa-nema nastupa“, što za roditelje predstavlja i diskriminaciju njihove djece.

-Prijave-žalbe se odnose i na predškolske ustanove² zbog isključivanja iz javnih manifestacija, u kojim učestvuju predškolske ustanove, predškolaca čiji roditelji nisu potpisali saglasnosti za fotografisanje i objavljivanje slika djece na zvaničnim portalima tih ustanova.

-Prijave se odnose i na fotografisanje djece od strane direktora³ ili zaposlenih u vaspitno-obrazovnim ustanovama i objavljivanja slika djece/učenika na nekim od društvenih mreža tih zaposlenih.

U prijavama-žalbama roditelji uglavnom ne žele da kažu o kojoj vaspitno-obrazovnoj ustanovi je riječ.

Član 16.UN Konvencije o pravima djeteta glasi:

„Ni jedno dijete ne smije biti izloženo samovoljnom ili nezakonitom miješanju u njegov privatni i porodični život, dom ili ličnu prepisku, kao ni nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled. Dijete ima pravo na zaštitu zakona od takvog miješanja ili napada.“

Iz navedenog, ali i ostalih članova Konvencije, proizilazi obaveza države da preduzme sve neophodne zakonodavne, administrativne i druge mjere za ostvarivanje prava priznatih Konvencijom, polazeći pri tome od osnovnih principa Konvencije (pravo na život i razvoj, nediskriminacija, najbolji interes djeteta, pravo djeteta na izražavanje mišljenja) koji su uslov za ostvarivanje svakog prava iz Konvencije, pa i prava djeteta na zaštitu privatnosti.

¹ Predmet broj 87-O/19

² Predmet broj 1182-102-4-PŽ/18

³ Dopis broj 07.041/610-70-1/19

Obaveze u dijelu bezbjednosti djece regulisane su članom 39. Zakona o predškolskim ustanovama („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 79/15), članom 10. stav 7. Zakona o osnovnom vaspitanju i obrazovanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/17 i 31/18), i članom 7. stav 7 Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 41/18), koji propisuju da su predškolske ustanove i škole dužne da sprovode mjere i propišu način, postupak i smjernice zaštite i bezbjednosti djece tokom boravka u ustanovama/školi, kao i svih aktivnosti koje organizuju.

Zakon o osnovnom vaspitanju i obrazovanju član 8. stav 1., propisuje da svako dijete ima jednaka prava i jednake mogućnosti u osnovnom vaspitanju i obrazovanju bez diskriminacije po bilo kom osnovu, a član 139. stav 1. tačka 11) i 21) propisuje da je Direktor škole dužan da obezbijedi između ostalog i zaštitu prava učenika i preduzima mjere zaštite prava učenika.

Krivični zakonik („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 64/17) u članu 189. stav 1. propisuje da ko iznese ili pronese nešto iz ličnog ili porodičnog života djeteta ili suprotno propisima objavi djetetovu fotografiju ili otkrije identitet djeteta i time kod djeteta stvori stanje uznemirenosti ili ga izloži poruzi vršnjaka ili drugih lica ili na neki drugi način ugrozi sigurnost djeteta, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

Kodeks istraživanja o djeci uspostavlja načela i etičke standarde koji se primjenjuju u istraživačkim postupcima koji uključuju djecu a Kodeks za štampu postavlja osnove samouređivanja u štampi.

Kada se govori o privatnosti djeteta, misli se prije svega na njegov privatni život, njegov identitet i duševni integritet. Identitet djeteta se otkriva objavom fotografije, imena i prezimena djeteta, inicijala, podataka o porodičnim prilikama, razvoju djeteta i sl, bilo da se to čini direktno ili indirektno. U svim ovim situacijama postavlja se pitanje pristanka djeteta i njegovih roditelja/staratelja, stvarne potrebe djeteta i opravdanosti interesa javnosti.

Svako izvještavanje o djeci, djecu izlaže na različite načine pažnji javnosti, zato je vrlo važno interes javnosti usmjeriti na pojavu i problem, a ne na dijete i njegovu privatnost, odnosno, mora se u svakoj situaciji imati procjena da li će objavljena informacija i kako uticati na dijete i njegov razvoj.

UN Komitet za prava djeteta, razmatrajući 2005. godine Prvi inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine o stanju prava djeteta, svojim zaključnim razmatranjem izrazio je svoju zabrinutost i činjenicom da se pravo djeteta na privatnost ne poštuje, te je preporučio preduzimanje potrebnih mjera kako bi se obezbijedili uslovi za poštovanje prava djeteta na privatnost.

Novim preporukama, nakon razmatranja drugog, trećeg i četvrtog kombinovanog izvještaja BiH, UN Komitet za prava djeteta 2012. godine izražava svoju zabrinutost zbog učestalih slučajeva neetičkog i neprofesionalnog izvještavanja, te preporučuje donošenje zakona kojim se zabranjuje objavljivanje ličnih podataka djece i obezbjeđuje srazmjerna kazna za takvo ponašanje.

Na zahtjev Ombudsmana za djecu, vezano za fotografisanje djece u vaspitno-obrazovnim ustanovama, Republički pedagoški zavod je dostavio odgovor broj 07/2.01/031-614-60/19 od 13.02.2019.godine iz kog proizilazi:

„U školi se organizuju vannastavne aktivnosti uključivanjem učenika u različite oblike rada koji se zasnivaju na dobrovoljnom izjašnjenju učenika, a u skladu sa mogućnostima i potrebama škole...Svaki učenik ima pravo da, bez diskriminacije po bilo kom osnovu, učestvuje u radu sekcije koja je u školi organizovana.

Takođe, osnovno vaspitanje i obrazovanje, odnosno cjelokupan rad škole, u sebi je integrisao i kulturnu i javnu djelatnost. Obaveza škole je da pored obavljanja djelatnosti za koju je osnovana, sudjeluje u organizovanju kulturnog života i drugih aktivnosti u pogledu ostvarivanja interesa djece i

mladih u slobodnom vremenu, naravno u skladu sa ciljevima i zadacima osnovnog vaspitanja i obrazovanja.

Uobičajna je praksa da učenici ostvarena postignuća u vannastavnim aktivnostima (sekcije) prezentuju kroz formu javnog nastupa (priredbe, manifestacije i slično) u školi, lokalnoj zajednici i šire. Učešće na priredbama, koncertima i manifestacijama, odnosno bilo kakvim javnim pojavljivanjima je takođe zasnovano na principu dobrovoljnosti. U vremenu digitalizacije i značajnog učešća različitih medija u životu svakog pojedinca, te omasovljena mogućnost kreiranja i dijeljenja audio i video zapisa potpuno je očekivano da će svaki javni nastup biti sniman i/ili fotografisan od strane različitih aktera.

Ukoliko roditelj ne želi da fotografije njegovog djeteta budu objavljene na zvaničnoj veb stranici škole, škola mu može izaći u susret u slučaju gdje se na fotografiji nalazi samo to dijete ili gdje je odabirom neke druge fotografije moguće ispoštovati volju tog učenika/roditelja ali i nekog drugog koji želi da njegova fotografija bude objavljena kao dokaz ostvarenog postignuća. Međutim, ako je roditelju učenika u potpunosti neprihvatljivo da se fotografije na kojima je njegovo dijete, pa makar i grupne (npr. nastup hora) objavljuju, jedini način je da učenik ne pristane učestvovati u javnom nastupu, te da ne postoji ni mogućnost fotografisanja.

Ukoliko učenik ne želi da se javno eksponira (nastupa ili fotografiše), to svakako ne znači da ne može biti aktivan član školske sekcije. Cilj rada školskih sekcija nisu školske priredbe i manifestacije, one su samo način i prilika da učenici, koji žele, publikuju svoje vještine, sposobnosti i kompetencije stečene realizacijom programa vannastavnih aktivnosti.“

Za objavljivanje fotografija djeteta potrebna je pismena saglasnost roditelja/staratelja. Ukoliko roditelj/staratelj ne žele da potpišu saglasnost to svakako ne znači da dijete neće biti član neke sekcije ili da će zbog toga biti na bilo koji drugi način diskriminisano ili u „nepovoljnom položaju“.

Istovremeno, svako objavljivanje fotografije djeteta od strane direktora ili zaposlenih u vaspitno-obrazovnoj ustanovi, bez obzira da li se radi o redovnim nastavnim aktivnostima, vannastavnim aktivnostima ili organizovanim aktivnostima izvan škole, a da predhodno nije dobijena saglasnost roditelja/staratelja za to, protivno je ne samo Zakonom utvrđenoj obavezi škole da obezbjedi zaštitu prava učenika već i pravu djeteta na zaštitu privatnosti kao i pravu na najbolji interes djeteta koji mora biti obezbjeđen u svim situacijama i ostvarivanju svakog prava i svakog djeteta.

Zbog nedovoljnog razumijevanja jednog od osnovnih prava djeteta-prava na privatnost, te potrebe i važnosti njegove zaštite, i **obaveze vaspitno obrazovnih ustanova da sprovedu mjere i propišu način, postupak i smjernice zaštite i bezbjednosti djece tokom boravka u ustanovi,**

Ombudsman za djecu, u skladu sa članom 9. Zakona o Ombudsmanu za djecu, predlaže
Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Srpske:

- preduzimanje potrebnih mjera za sprečavanje postupanja koja ugrožavaju prava i interese djece na poštovanje privatnosti, na način da:
 - osigura da sve vaspitno-obrazovne ustanove imaju jednak pristup vezano za ostvarivanje prava djeteta na zaštitu privatnosti, te da između ostalog definišu:
- da vaspitno-obrazovna ustanova može koristiti fotografije/snimke djece samo ako za to ima pismenu dozvolu roditelja/staratelja i to samo u svrhe za koje je roditelj/staratelj dao dozvolu,
- da se pismena saglasnost roditelja/staratelja za fotografisanje/snimanje djece i objavljivanje fotografija/snimaka djece zatraži na početku školske godine,
- da odbijanje davanja saglasnosti za fotografisanje/snimanje djece ne znači zabranu djetetu da bude član školskih sekcija i aktivno učestvuje u njihovom radu,
- da objavljivanje fotografija/snimaka djece bez saglasnosti roditelja/staratelja znači povredu prava djeteta na zaštitu privatnosti,

- da objavljivanje fotografija/snimaka djece bez saglasnosti roditelja/staratelja znači povredu obaveza direktora i/ili zaposlenih u vaspitno-obrazovnim ustanovama koje su utvrđene zakonom.

U skladu sa članom 9. Zakona o Ombudsmanu za djecu, očekujemo da Instituciju obavijestite o mjerama koje ste preduzeli u roku od 30 dana.

S poštovanjem,

Zamjenica ombudsmana za djecu
dr Nada Grahovac

